

הקונגרס העולמי של נשים יהודיות פועה רקובסקי

אשת ציבור ופמיניסטית

דן וינשטוק / רעננה ישראל

לאחרונה למדתי את הקורס "יהודים חילונים" עם ד"ר יונית עפרון. נושא העבודה הסמינריונית שלי בקורס היה "תהליך החילון של פועה רקובסקי", בהנחייתה של ד"ר יעל דקל. מי הייתה פועה רקובסקי?

פועה רקובסקי נולדה בשנת 1865 בביאליסטוק במשפחה אדוקה, אבל כבר מגיל צעיר פיתחה דעה ביקורתית והטילה ספק בקיומו של אלוהים. בגיל 17 נישאה רקובסקי בפעם הראשונה, כנגד רצונה, באמצעות שידוך ומאוחר יותר התחתנה פעמיים נוספות. במהלך חייה חוותה רקובסקי טרגדיות רבות. בעלה השני, בתה ושני נכדיה נפטרו בגיל צעיר ואחיה ואחותה התאבדו.

פועה רקובסקי עסקה רוב חייה בחינוך, יזמה הקמת בתי ספר ומסגרות חינוך חדשניות שונות וניהלה סוגים שונים של בתי ספר. היא גם הייתה אשת ציבור ידועה בעלת מודעות פמיניסטית מתקדמת ונטלה לעיתים קרובות חלק בכנסים שונים בכל רחבי אירופה. רוב חייה של רקובסקי עברו עליה בוורשה, אבל היא חיה גם בארץ-ישראל בעשרים שנותיה האחרונות עד פטירתה ב-1955. פרטים נוספים על רקובסקי וחייה המעניינים ניתן למצוא במאמר של פרופ' פאולה היימן "לגלות את פועה רקובסקי" שפורסם ב-2004 באנגלית, כמו גם בעבודת התזה של ד"ר מרים סמט "חייה של המהפכנית היהודיה פועה רקובסקי 1865-1955" שפורסמה ב-2010 בעברית.

רקובסקי כתבה בידיש ותרגמה לידיש, למשל את הספר "במערב אין חדש" מאת אריך מריה מרק ואת האוטוביוגרפיה של טרוצקי. היא פרסמה בעיתונות היהודית ("הרגע", "העם היהודי", "היום" ואחרים) בין שתי מלחמות העולם כעשרים מאמרים בידיש. חלק מהמאמרים ניתן למצוא ברשת, אבל קשה לקרוא אותם בגלל איכות סריקה ירודה, בגלל שלא נכתבו לפי כללי היידיש הסטנדרטיים ובגלל ריבוי המילים בגרמנית.

להלן אחד מהמאמרים שפועה רקובסקי כתבה ופרסמה בעתון הוורשאי "היום", לפני כמאה שנה, ב-27 באפריל 1923. המאמר עוסק בכנס הראשון של נשים יהודיות שהיה בשנת 1923 בווינה עם נציגות ממדינות רבות. דווקא מפולין עצמה, המדינה בעלת האוכלוסייה היהודית הגדולה ביותר, לא השתתפה אף נציגה. רקובסקי מנתחת במאמר את הסיבות למצב זה.

המאמר נכתב לפי כללי היידיש הסטנדרטים כדי שיהיה ניתן לקרואו בקלות אבל הוא שומר על סגנון המאמר המקורי.

בהנאה!

מה-5 עד ה-13 במאי מתקיים בווינה קונגרס עולמי של נשים יהודיות. בקונגרס זה משתתפות נציגות מ-13 מדינות כמו אמריקה, אנגליה, גרמניה, צרפת, אוסטריה, בלגיה, איטליה, שווייץ ואחרות. סדר היום של הקונגרס, שיימשך 7 ימים מלאים, הוא עמוס מאוד. הוא כולל שאלות כגון: דת וחינוך, הגנה על ילדים ונשים, מאבק בינלאומי מאורגן לזכויות אדם, רווחת ילדים, בריאות הציבור, רווחת עובדים וכך הלאה.

מקום גדול תופסת בעיית ההגירה על צורותיה השונות. בין הנואמים מופיעים פרנסי ציבור מפורסמים בתחום העבודה הסוציאלית כמו אניוטה מילר, גב' רקובסקי ומר הלד.

בעיתונות היהודית אפילו היו כמה פעמים הערות קטנות על קונגרס זה. אבל הן היו מאוד לא מדויקות. רק לאחרונה קיבלנו ידיעות מדויקות.

הארגון האמריקאי של הנשים היהודיות, היוזם האמיתי של קונגרס הנשים הזה, שלח שליחה מיוחדת, אחת מחברות הארגון, שנוסעת מזה זמן מה ממדינה למדינה ומנסה לשכנע את התאגדויות הנשים הקיימות לשלוח לקונגרס נציגות בעלות זכות להשמיע קול ודעה. במסעה ממדינה למדינה, הגיעה האמריקאית גם לורשה. חבריה, התומכים האמריקאיים שלנו, הראו לה את הכתובות הנכונות, למי לפנות והייתה לנו האפשרות ליטול חלק בהתייעצות עם הגברת האמריקאית וכמה עשרות נציגות ממוסדות שונים בורשה, מכיוון שאין בנמצא אף ארגון נשים יהודיות אצלנו בפולין. הסוציאליסטיות מתנגדות לכך, מכיוון שהן נגד ארגוני נשים נפרדים (ליהודיות ולפולניות - ד.ו.); והנשים הבורגניות עוסקות לרוב בעבודה פילנטרופית טהורה והן כלל לא מבינות את חשיבותה ומשמעותה של התארגנות.

לא היה לנו קל אפילו לבוא להידבר עם הנציגה האמריקאית, שערו דבר פשוט; יש לנו שפה שכולנו מכירים אותה, אפילו האמריקאית עצמה הודתה בחרפתה, שהיא מבינה יידיש – אבל הרי אין זה מתאים ל"נציגה" יהודית לדבר "ז'ארגון" – לכן התחלנו לדבר כמו בקונגרס. מדברים פולנית, מדברים כביכול גרמנית, מתרגמים מאנגלית...

לשאלתנו, מדוע פשוט לא פנו בכתב לארגונים השונים במקום לנסוע במיוחד מסביב לעולם ומה פתאום דילגו לחלוטין על וורשה ונזכרו בה ברגע האחרון, הסבירו לנו שלפי ההוראה של ידידיה האמריקאים, פנתה הנציגה אישית בכתב לארבע נשים ידועות בורשה. שלוש מהן בכלל לא מצאו לנחוח להגיב והתעלמו מההודעה; אחת כן טרחה להשיב, אבל היא הודיעה, שאמנם היא יהודייה, אבל מעולם לא התעניינה בחייה בשום סוגיות יהודיות.

מה שעצוב בכל התפתחות העניינים היא העובדה שלשאלות כמו דקונסטרוקציה והגירה, שהן הבערות והכאובות ביותר עבורנו יהודי פולין, יתייחסו דרך גופים שמקבלים את החומר אך ורק מפקידי הגוינט ואין להם בפועל שום מושג לגבי מה שמתרחש אצלנו וממילא גם שום הבנה של מה שצריך בעצם להיעשות ולהיבנות.

עצוב עוד יותר הוא שהנשים היהודיות בפולין לא ייוצגו בכלל בקונגרס הזה, שכן עובדתית בכל פולין לא קיים כיום אף ארגון נשים יהודיות.

אולי בסופו של דבר יבינו הנשים היהודיות בפולין שכבר מזמן היה צריך לחשוב ברצינות על הקמת כזה ארגון?